

Роман Сергійович ВЕПРИЦЬКИЙ,

доктор юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ, Харків, Україна;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-1843-3598>

ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНОЇ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Корупція як окремий вид злочинності в сучасних умовах розвитку української державності, що супроводжується кризами різних сторін суспільного життя, перетворюється на широкомасштабне вкрай негативне явище, яке пронизує всі його сторони і самим фактом свого прогресуючого існування загрожує основам національної безпеки України. Саме на її тлі базується нова системна якість злочинності і саме її корупційна складова є каталізатором розвитку інших видів злочинності, організованої – в першу чергу.

Оскільки ми наголошуємо на тому, що корупційна злочинність є особливим спеціальним видом злочинності взагалі, і їй притаманні всі сутнісні ознаки цього соціального явища (історична мінливість, масовість, усталеність, самодетермінація, системна структурність, соціальна негативність) то розглядати її з точки зору дослідження лише корупційних злочинів є концептуально спрощеним і невірним підходом. Це може призвести до неефективності національної антикорупційної політики, бо вона повинна базуватися на кримінологічно дослідженому, методологічно обґрунтованому вивченні складного соціального явища – корупційна злочинність, що нерозривно пов'язана з іншими негативними явищами та процесами в різних сферах життя суспільства – політичній, економічній, морально – етичній, духовній та ін.

Тому враховуючи сучасні стрімкі зміни в антикорупційному законодавстві з одного боку, та широке розповсюдження корупційних діянь з іншого, виникає необхідність додаткового окреслення деяких окремих ознак корупційної злочинності. До них можна віднести її нову системну якість, політичний, транснаціональний характер, соціальну морально-етичну сутність.

Нова системна якість корупційної злочинності чітко прослідковується в посиленні її організованості і спробах активної протидії соціальному контролю.

Системно-структурний характер корупційної злочинності, передусім, виявляється в тому, що їй притаманні властивості системи. Свідченням цього є виникнення корупційних мереж, до складу яких входять групи державних чиновників, що забезпечують відповідні рішення; комерційні та фінансові структури, що реалізують одержувані вигоди, пільги, доходи; силове прикриття зі сторони представників правоохоронних органів [1, с. 56].

Тому протидія корупційній злочинності повинна базуватися на довгостроковій, цілеспрямованій системі кримінологічного забезпечення. І від вирішення питання «хто-кого?» в цьому протистоянні двох систем залежить життєдіяльність держави,

подолання кризових негараздів та подальший прогресивний розвиток українського суспільства.

Корупційна злочинність на сьогоднішній день фактично проникла в різні види злочинної діяльності – в економічну, загальнокримінальну, організовану, а також набула рис транснаціональної злочинності. Корумповані українські лідери організованих злочинних угруповувань поглиблюють свої зв'язки із закордонними злочинними структурами, а ті в свою чергу опираються на ці корумповані зв'язки, успішно використовуючи для цього суттєві прогалини в українському та міжнародному законодавствах. Цей симбіоз являє собою вкрай небезпечне новоутворення, яке підриває основи національної безпеки як України, так і держав злочинних партнерів.

Корупція набуває *політичного забарвлення*. Величезний криміногенний потенціал ми пов'язуємо, нарешті, з діяльністю державного апарату і таким соціально-негативним феноменом як політична корупція. О. М. Литвинов з цього приводу зазначає: «Корупційна криміналізація політичної сфери життя суспільства відбувається в усіх напрямках. Найбільше активно криміналізуються державні структури як носії владних повноважень з розпорядження державними фінансовими, матеріальними, природними, інформаційними та іншими ресурсами. Не в меншому обсязі відбувається криміналізація інститутів громадянського суспільства – політичних партій, блоків, об'єднань та інших громадських організацій, суб'єктів господарювання різних форм власності. Криміногенні фактори сфери політичної діяльності, перш за все, виявляються в тенденції використання демократичних інститутів на користь окремих економічно впливових груп, що прагнуть до фактичної узурпації державної влади шляхом корупції державних структур» [2, с. 25].

Говорячи про *соціальну морально-етичну ознаку* корупційної злочинності, слід констатувати, що, нажалі, в українському суспільстві сформувалося толерантне ставлення до корупції, нерідко має місце втягнення в корупційні відносини широких верств населення. Як справедливо відмічає М. І. Мельник корупція – не просто соціальне, але і психологічне та моральне явище. Адже вона не існує поза людей – їх поведінки, діяльності. Корупція – це спосіб мислення, який обумовлює спосіб життя [3, с. 27]. Підтвердженням цьому положенню є той факт, що нерідко корупція використовується пересічними громадянами як «рушійна сила» для позитивного вирішення та врегулювання різного роду проблем. Для багатьох підприємців, посадових осіб, громадян незаконна винагорода за дії службового

характеру на їх користь стала нормою поведження, повсякденним явищем. Таке ставлення суспільства до корупції дозволяє їй безперешкодно розповсюджуватись по всіх сферах життєдіяльності держави.

Загалом, корупційна злочинність вийшла далеко за межі загальнокримінального феномену і перетворилася на фактор, що створює реальну загрозу національній безпеці, основам державного устрою. Вона набуває організованих, транснаціональних форм із корумпованими зв'язками. Корупцією вражені органи державної влади і управління, у тому числі правоохоронні. Ця злочинність глибоко проникла в економіку, фінансову і політичну системи, органи державної влади і управління. Зберігається тенденція зростання кримінального впливу на сферу приватизації, ринок нерухомості, зовнішньоекономічної діяльності, обороту страте-

гічних сировинних і енергоресурсів, автомобільного, алкогольного, споживчого ринків.

Безсумнівно, корупція, як окремий вид злочинності, видозмінюється, вона існує в суспільстві і нерозривно взаємопов'язана з ним, з'являються її нові ознаки, які виникають знову ж таки в залежності від змін суспільного життя. Одноактні, фрагментарні спроби протидіяти цьому виду злочинності не мали і не будуть мати позитивних результатів. Антикорупційні кампанії, яких було багато, аж ніяк не вплинули на зростаючу поширеність цього антисоціального явища. Тому беззаперечним нам вбачається висновок про те, що тільки державна, комплексна, всеоб'ємлюча, системна, нормативно-правова, науково обґрунтована політика матиме реальні шанси на ефективну протидію корупційній злочинності.

Список бібліографічних посилань

1. Карпенко М. І., Пашковський В. В. Сучасні ознаки корупційної злочинності та їх зміст. *Юридична наука*. 2013. № 5. С. 54–61.
2. Литвинов О. М. Сучасні проблеми управління профілактикою злочинів: монографія. Херсон: Олді-плюс. 2003. 312 с.
3. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії: монографія. Київ: Атіка, 2001. 304 с.

Одержано 13.02.2017